

Instrukcijski set

TEME

- ✓ Aritmetičke instrukcije
- ✓ Logičke instrukcije
- ✓ Pomeračke instrukcije
- ✓ Instrukcije prenosa
- ✓ Instrukcije skoka

Uvod

Instrukcijski set je skup instrukcija kojima se specificiraju operacije koje procesor može da izvrši.

- ❑ Izbor instrukcija zavisi od namene računara.
- ❑ Procesori opšte namene uglavnom podržavaju standardne instrukcije, dok procesori specijalne namene rade i sa nestandardnim instrukcijama

Primeri nestandardnih instrukcija:

- instrukcije nad celobrojnim veličinama promenljive dužine
- string instrukcije...

Standardni instrukcijski set

- ✓ Aritmetičke instrukcije
- ✓ Logičke instrukcije
- ✓ Pomeračke instrukcije
- ✓ Instrukcije prenosa
- ✓ Instrukcije skoka

Aritmetičke instrukcije

Realizuju standardne aritmetičke operacije:

- sabiranje
- oduzimanje
- množenje
- deljenje

Instrukcije sabiranja

Kod operacije: **ADD** (sabiranje)

ADD <i>a, b, c</i>	3-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>c</i> odr.	<i>c</i> nije neposr.
ADD <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>a</i> (ili <i>b</i>) odr.	<i>a</i> nije neposr.
ADD <i>a</i>	1-adr.	ACC izvor.	<i>a</i> izvor.	ACC odr.
ADD	0-adr.	SP izvor.	SP izvor.	SP odr.

Kod operacije: **INC** (inkrementiranje = sabiranje sa 1)

INC <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> izvor.	<i>b</i> odr.	<i>b</i> nije neposr.
INC <i>a</i>	1-adr.	<i>a</i> izvor.	<i>a</i> odr.	<i>a</i> nije neposr.
INC	0-adr.	SP izvor.	SP odr.	

Legenda

n-adr. = *n*-adresna instrukcija
izvor. = izvorišni operand
odr. = odredišni operand

ACC – akumulator
SP – vrh steka
neposr. – neposredno zadat u instrukciji

Instrukcije oduzimanja

Kod operacije: **SUB** (oduzimanje)

SUB <i>a, b, c</i>	3-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>c</i> odr.	<i>c</i> nije neposr.
SUB <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>a</i> (ili <i>b</i>) odr.	<i>a</i> nije neposr.
SUB <i>a</i>	1-adr.	ACC izvor.	<i>a</i> izvor.	ACC odr.
SUB	0-adr.	SP izvor.	SP izvor.	SP odr.

Kod operacije: **DEC** (dekrementiranje = oduzima se 1)

DEC <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> izvor.	<i>b</i> odr.	<i>b</i> nije neposr.
DEC <i>a</i>	1-adr.	<i>a</i> izvor.	<i>a</i> odr.	<i>a</i> nije neposr.
DEC	0-adr.	SP izvor.	SP odr.	

Legenda

n-adr. = *n*-adresna instrukcija
izvor. = izvorišni operand
odr. = odredišni operand

ACC – akumulator
SP – vrh steka
neposr. – neposredno zadat u instrukciji

Instrukcije oduzimanja

Kod operacije: **CMP** (aritmetičko upoređivanje)

CMP <i>a, b, c</i>	3-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>c</i> se ne koristi
CMP <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	
CMP <i>a</i>	1-adr.	ACC izvor.	<i>a</i> izvor.
CMP	0-adr.	SP izvor.	SP izvor.

Izvršavanje **CMP** instrukcije:

- od prvog izvorišnog operanda se oduzima drugi i dobija rezultat
- rezultat operacije se nigde ne upisuje, već se samo vrši njegova provera i postavljaju indikatori u *PSW* registru

Indikatori dobijaju vrednost 1 ako je:

N (rezultat negativan)

Z (rezultat nula)

C (bilo pozajmice)

V (perkoračen opseg)

Instrukcije oduzimanja

Kod operacije: **CMP** (aritmetičko upoređivanje)

- ❑ Svrha postavljanja flegova je da se omogući rad mehanizma za realizaciju uslovnih skokova u programu.
- ❑ Instrukcija uslovnog skoka proverava flegove i utvrđuje da li je uslov za skok ispunjen ili nije.
- ❑ Ako je uslov ispunjen, ostvaruje se skok, a ako nije, nastavlja se sa sekvencijalnim izvršavanjem instrukcija.

Instrukcija	Relacija	Uslov
BEQL	=	Z = 1
BGRTU	>	C v Z = 0
BLSSU	<	C = 1

Instrukcija	Relacija	Uslov
BNEQ	≠	Z = 0
BGREU	≥	C = 0
BLEQU	≤	C v Z = 1

Instrukcije množenja i deljenja

Kod operacije: **MUL** (množenje)

MUL a, b, c

MUL a, b

MUL a

MUL

Kod operacije: **DIV** (deljenje)

DIV a, b, c

DIV a, b

DIV a

DIV

- ☐ Eksplicitna i implicitna specifikacija izvorišnih i odredišnih operanada je ista kao kod instrukcije sabiranja.

Logičke instrukcije

Realizuju standardne logičke operacije: I, ILI, ekskluzivno ILI i NE.

Kod operacije: **AND**

AND a, b, c

AND a, b

AND a

AND

Kod operacije: **OR**

OR a, b, c

OR a, b

OR a

OR

Kod operacije: **EXOR**

EXOR a, b, c

EXOR a, b

EXOR a

EXOR

Kod operacije: **NOT**

NOT a, b

NOT a

NOT

Logičke instrukcije

Kod operacije: **TST** (logičko upoređivanje)

TST <i>a, b, c</i>	3-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	<i>c</i> se ne koristi
TST <i>a, b</i>	2-adr.	<i>a</i> i <i>b</i> izvor.	
TST <i>a</i>	1-adr.	ACC izvor.	<i>a</i> izvor.
TST	0-adr.	SP izvor.	SP izvor.

Izvršavanje **TST** instrukcije:

- izvršava se / operacija nad operandima i dobija rezultat
- rezultat operacije se nigde ne upisuje, već se samo vrši njegova provera i postavljaju indikatori u *PSW* registru

Indikatori se postavljaju na sledeći način:

N (najstariji bit rezultata)

Z (1 ako je rezultat nula)

C (fiksna vrednost 0)

V (fiksna vrednost 0)

Logičke instrukcije

Kod operacije: TST (logičko upoređivanje)

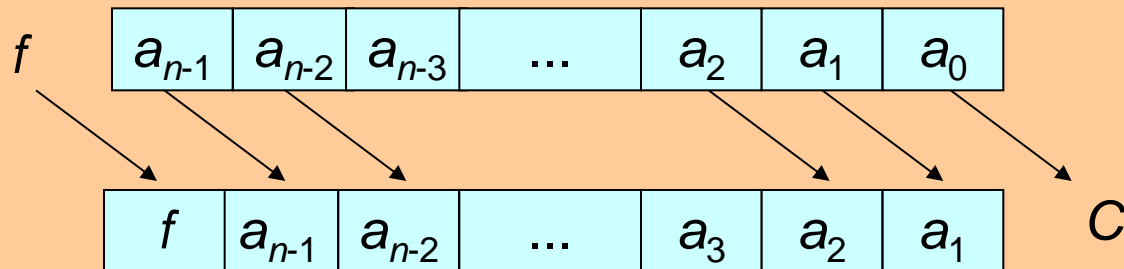
- ❑ Svrha postavljanja flegova je da se omogući rad mehanizma za realizaciju uslovnih skokova u programu.
- ❑ Od instrukcija uslovnog skoka, imaju smisla samo: jednako i nejednako (rezultat je 0 ili različit od 0).

Relacija	Uslov
=	Z = 1
≠	Z = 0

Pomeračke instrukcije

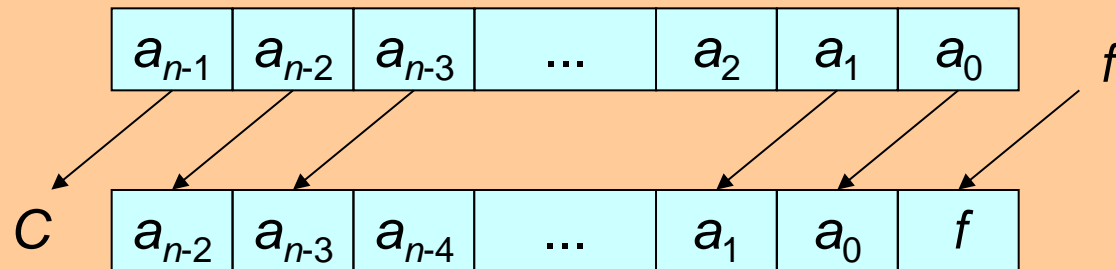
Realizuju pomeranje binarne reči za jedno mesto ulevo ili udesno.

pomeranje udesno

f	Instrukcija
a_{n-1}	aritmetičko pomer.
0	logičko pomeranje
a_0	rotiranje
C	rotiranje kroz ind. C

pomeranje ulevo

f	Instrukcija
0	aritmetičko pomer.
0	logičko pomeranje
a_{n-1}	rotiranje
C	rotiranje kroz ind. C

Napomena: C je indikator PSW registra.

Pomeračke instrukcije

Kod operacije: **ASR** (aritmetičko pomeranje udesno)

ASR a, b, c	3-adr.	a izvor.	b odr.	c se ne koristi
ASR a, b	2-adr.	a izvor.	b odr.	
ASR a	1-adr.	a izvor.	a odr.	
ASR	0-adr.	SP izvor.	SP odr.	

Izvršavanje **ASR** instrukcije: izvorišni operand se pomeri udesno i smesti na odredište

Na osnovu dobijenog rezultata postavljaju se indikator *PSW* registra:

N (najstariji bit rezultata)

Z (1 ako je rezultat 0)

C (najniži bit izvorišnog operanda)

V (fiksna vrednost 0)

Pomeračke instrukcije

Kod operacije: LSR (logičko pomeranje udesno)

LSR a, b, c

LSR a, b

LSR a

LSR

Kod operacije: ROR (rotacija udesno)

ROR a, b, c

ROR a, b

ROR a

ROR

Kod operacije:

RORC (rotacija udesno kroz ind. C)

RORC a, b, c

RORC a, b

RORC a

RORC

Pomeračke instrukcije

Kod operacije: **ASL** (aritmetičko pomeranje ulevo)

ASL a, b, c	3-adr.	a izvor.	b odr.	c se ne koristi
ASL a, b	2-adr.	a izvor.	b odr.	
ASL a	1-adr.	a izvor.	a odr.	
ASL	0-adr.	SP izvor.	SP odr.	

Izvršavanje **ASL** instrukcije: izvorišni operand se pomeri ulevo i smesti na odredište

Na osnovu dobijenog rezultata postavljaju se indikator *PSW* registra:

N (najstariji bit rezultata)

Z (1 ako je rezultat 0)

C (najviši bit izvorišnog operanda)

V (fiksna vrednost 0)

Pomeračke instrukcije

Kod operacije: LSL (logičko pomeranje ulevo)

LSL *a, b, c*

LSL *a, b*

LSL *a*

LSL

Kod operacije: ROL (rotacija ulevo)

ROL *a, b, c*

ROL *a, b*

ROL *a*

ROL

Kod operacije:

ROLC (rotacija ulevo kroz ind. C)

ROLC *a, b, c*

ROLC *a, b*

ROLC *a*

ROLC

Pomeračke instrukcije

Primer 1

R1

1	0	0	1	1	0	1	0
---	---	---	---	---	---	---	---

(R1) = 9A

PSW

				1			
--	--	--	--	---	--	--	--

C = 1

ASR R1

R1

1	1	0	0	1	1	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

(R1) = CD

ROR R1

R1

0	1	0	0	1	1	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

(R1) = 4D

LSL R1

R1

0	0	1	1	0	1	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---

(R1) = 34

ROL R1

R1

0	0	1	1	0	1	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---

(R1) = 35

Instrukcije prenosa

Realizuju prenos podataka sa jednog mesta u računaru na drugo.

Podaci se mogu naći na različitim mestima:

- ✓ u memorijskim lokacijama (*ML*)
- ✓ u procesorskim registrima (*PR*)
- ✓ u instrukciji (neposredno adresiranje) (*NA*)
- ✓ u registrima kontrolera periferija
  - registri imaju isti tretman kao memorijske lokacije (*RKP*)
(U/I adresni prostor je memorijski preslikan)
  - registri se posebno tretiraju (*RKR*)
(U/I i memorijski adresni prostori su razdvojeni)
- ✓ u akumulatoru (kod 1-adresnih instrukcija) (*AK*)
- ✓ na steku (kod 0-adresnih instrukcija) (*ST*)

Instrukcije prenosa

Instrukcija: **MOV** *a, b*

a izvor. (*ML, PR, RKP, NA*)

b odr. (*ML, PR, RKP*)

Izvršavanje instrukcije: izvorišni operand se prenosi na odredište

Instrukcije prenosa

Instrukcije: kod 2-adr. procesora sa razdvojenim U/I i M adr.prostorima

IN *regper, regproc*

OUT *regproc, regper*

prenos *RKR* → *PR*

prenos *PR* → *RKR*

adresa registra kontrolera periferije

adresa procesorskog registra

Instrukcije: kod 1-adr. procesora sa razdvojenim U/I i M adr.prostorima

IN *regper*

OUT *regper*

prenos *RKR* → *AK*

prenos *AK* → *RKR*

Instrukcije prenosa

Instrukcije: kod 1-adr. procesora

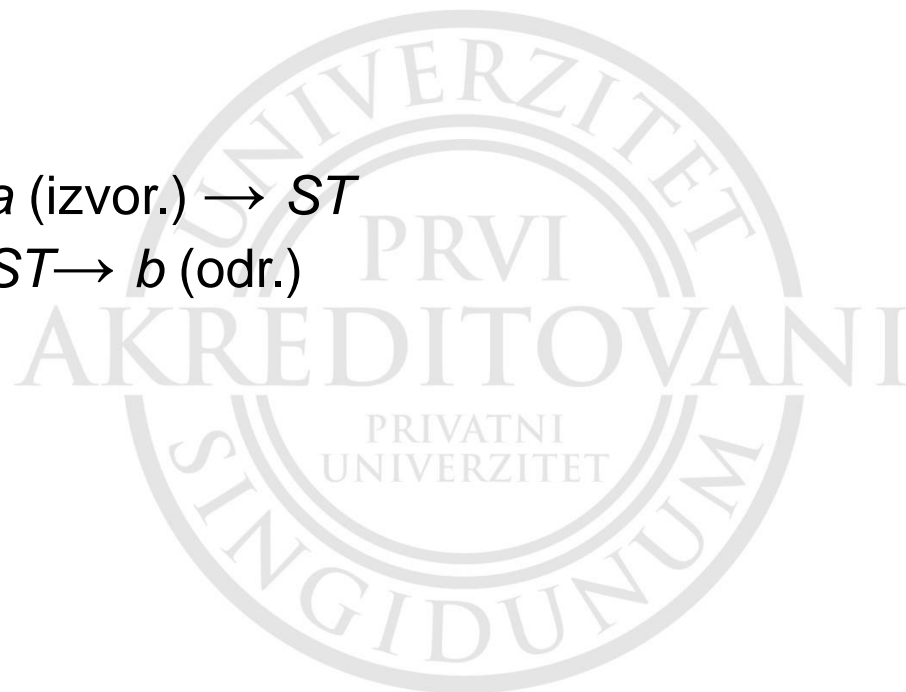
LOAD <i>a</i>	prenos <i>a</i> (izvor.) $\rightarrow$ <i>AK</i>
STORE <i>b</i>	prenos <i>AK</i> $\rightarrow$ <i>b</i> (odr.)

Instrukcije: kod 0-adr. procesora

PUSH <i>a</i>	prenos <i>a</i> (izvor.) $\rightarrow$ <i>ST</i>
POP <i>b</i>	prenos <i>ST</i> $\rightarrow$ <i>b</i> (odr.)

Za sve navedene instrukcije važi:

<i>a</i>	(<i>ML</i> , <i>PR</i> , <i>RKP</i> , <i>NA</i>)
<i>b</i>	(<i>ML</i> , <i>PR</i> , <i>RKP</i>)

Instrukcije skoka

- ❑ Program se izvršava sekvencijalno ukoliko u njemu nema instrukcija skoka.
- ❑ Kada treba odstupiti od sekvencijalnosti, koristi se instrukcija skoka.
- ❑ Instrukcija skoka modifikuje sadržaj programskog brojača (*PC*).

Klasifikacija instrukcija skoka

- ❑ instrukcije bezuslovnog skoka
- ❑ instrukcije uslovnog skoka
- ❑ instrukcije skoka na potprogram (sa povratkom)
- ❑ instrukcije skoka na prekidnu rutinu (sa povratkom)

Instrukcije bezuslovnog skoka

Instrukcija: **JMP** *adr*

- ❑ *adr* je adresa mem.lok. u kojoj je instrukcija na čije izvršavanje treba preći (koristi se kada je u vreme kompajliranja ova adresa poznata)

Izvršavanje instrukcije: vrednost *adr* se upisuje u *PC*

Instrukcija: **JMPIND** *a*

- ❑ *a* je polje sa specifikacijom adrese memorijske lokacije u kojoj se nalazi instrukcija na čije izvršavanje treba preći (koristi se kada u vreme kompajliranja nije poznata adresa instrukcije na koju treba skočiti, već se ona računa tokom izvršavanja programa)

Izvršavanje instrukcije: računa se adresa i rezultat upisuje u *PC*

Instrukcije uslovnog skoka

Opšti oblik instrukcije uslovnog skoka je: **KO** *p*

- ☐ **KO** je kod operacije instrukcije uslovnog skoka.
- ☐ *p* je pomeraj sa kojim treba napraviti relativan skok u odnosu na tekući sadržaj *PC*, ukoliko je uslov za skok ispunjen.
- ☐ Pomeraj *p* je u drugom komplementu, pa skok može biti unapred ili unazad.
- ☐ Uslov za skok se specificira kodom operacije, a proverava osnovu vrednosti indikatora *PSW* registra (*N*, *Z*, *C* i *V*).

Izvršavanje instrukcije:

- sadržaj *PC* se sabira sa *p* i izračunava adresa memorijske lokacije
- na osnovu indikatora *PSW*, proverava se uslov za skok
- ako je uslov ispunjen, izračunata adresa se upisuje u *PC*

Instrukcije uslovnog skoka

Instrukcija	Opis	Uslov
BEQL <i>p</i>	skok na jednako	$Z = 1$
BNEQ <i>p</i>	skok na nejednako	$Z = 0$
BGRTU <i>p</i>	skok na veće od (bez znaka)	$C \vee Z = 0$
BGREU <i>p</i>	skok na veće od ili jednako (bez znaka)	$C = 0$
BLSSU <i>p</i>	skok na manje od (bez znaka)	$C = 1$
BLEQU <i>p</i>	skok na manje od ili jednako (bez znaka)	$C \vee Z = 1$
BGRT <i>p</i>	skok na veće od (sa znakom)	$(N \oplus V) \vee Z = 0$
BGRE <i>p</i>	skok na veće od ili jednako (sa znakom)	$N \oplus V = 0$
BLSS <i>p</i>	skok na manje od (sa znakom)	$N \oplus V = 1$
BLEQ <i>p</i>	skok na manje od ili jednako (sa znakom)	$(N \oplus V) \vee Z = 1$
BNEG <i>p</i>	skok na $N = 1$	$N = 1$
BNNG <i>p</i>	skok na $N = 0$	$N = 0$
BOVF <i>p</i>	skok na $V = 1$	$V = 1$
BNVF <i>p</i>	skok na $V = 0$	$V = 0$

Instrukcije za rad sa potprogramom

Instrukcija skoka na potprogram: **JSR *adr***

- ❑ *adr* je adresa memorijske lokacije u kojoj se nalazi prva instrukcija potprograma

Izvršavanje instrukcije:

- tekući sadržaj *PC* se stavlja na stek
- vrednost *adr* se upisuje u *PC*

Instrukcija povratka iz potprograma: **RTS**

- ❑ instrukcija **RTS** mora da bude poslednja instrukcija potprograma

Izvršavanje instrukcije:

- sadržaj sa vrha steka se upisuje u *PC*
- ovaj sadržaj mora da odgovara vrednosti koju je instrukcija **JSR** stavila na stek

Instrukcija skoka na prekidnu rutinu

Instrukcija: **INT** *adr*

- ❑ *adr* je adresa memorijske lokacije u kojoj se nalazi prva instrukcija prekidne rutine

Izvršavanje instrukcije:

- tekući sadržaj *PC* i *PSW* se stavlja na stek
- vrednost *adr* se upisuje u *PC*
- ❑ U nekim realizacijama prekidnog mehanizma, adrese prekidnih rutina se nalaze u tabeli prekida. U tom slučaju, *adr* je broj ulaza u tabeli prekida iz koga treba pročitati adresu prekidne rutine i smestiti je u *PC*.

Instrukcija povratka iz prekidne rutine

Instrukcija :   **RTI**

☐ instrukcija **RTI** mora da bude poslednja instrukcija prekidne rutine

Izvršavanje instrukcije:

- uzimanje sadržaja sa steka i upis u *PSW* i *PC*
- ovaj sadržaj mora da odgovara vrednostima koje je instrukcija **INT** stavila na stek

